

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการเรียนรู้ทางพุทธศาสตร์
เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์

PROBLEM-BASED LEARNING MANAGEMENT AND BUDDHIST LEARNING
TO DEVELOP CREATIVE THINKING SKILLS

รชกร ไชยวงศ์ *

Radchakorn Chaiwong

นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ *

Niwes Wongsuwan

สมชัย ศรีนอก *

Somchai Srinok

Corresponding Author E-mail: rossakorn_note@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการเรียนรู้ทางพุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาวิชาชีพครูสาขาวิชาสังคมศึกษา ในการศึกษาครั้งนี้มีวิธีวิทยาการศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical descriptive method) เป็นการวิจัยเชิงพหุกรณีศึกษา (Multicast Study) โดยใช้วิธีการวิจัยภาคสนาม การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนา และมีกลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษาที่ 2562 โดยเจาะจงเลือกนักศึกษาวิชาชีพครูที่ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำนวน 28 คน

ผลการศึกษาคือ รูปแบบการจัดการการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการเรียนรู้ทางพุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาวิชาชีพครูสาขาวิชาสังคมศึกษาคือ 1) Clarifying unfamiliar terms กลุ่มผู้เรียนทำความเข้าใจคำศัพท์ ข้อความที่ปรากฏอยู่ในปัญหาให้ชัดเจน 2) Problem definition กลุ่มผู้เรียนระบุปัญหาหรือข้อมูลสำคัญร่วมกัน 3) Brainstorm กลุ่มผู้เรียนระดมสมองวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ และหาเหตุผลมาอธิบาย เพื่อนำไปสู่การสร้างสมมติฐานที่สมเหตุสมผลเพื่อใช้แก้ปัญหานั้น 4) Analyzing the problem กลุ่มผู้เรียนอธิบายและตั้งสมมติฐานที่เชื่อมโยงกันกับปัญหาตามที่ได้ระดมสมองกัน แล้วนำผลการวิเคราะห์มาจัดลำดับความสำคัญ 5) Formulating learning issues กลุ่มผู้เรียนกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้เพื่อค้นหาข้อมูลที่จะอธิบายผลการวิเคราะห์ที่ตั้งไว้ 6) Self-study ผู้เรียนค้นคว้ารวบรวมสารสนเทศจากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง 7) Reporting จากรายงานข้อมูลสารสนเทศใหม่ที่ได้ แล้วนำมาสรุปเป็นหลักการและแนวทางเพื่อนำไปใช้อีกต่อไป

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, ปัญหาเป็นฐาน, ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์, การจัดการเรียนรู้ทางพุทธศาสนา

ABSTRACT

The objective of this research was to study the model of problem-based learning management and Buddhist learning to develop creative thinking skills of teacher professional

* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2 วารสารปัญญา ปีที่ 28 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2564)

students in social studies. In this study, there was an educational methodology using qualitative research (Analytical descriptive method), which was a multicast study. Using field research methods, observation, interviews, and conversation, the sample group was the 5th year of social studies students, department of teaching and learning. Faculty of Education, Loei Rajabhat University Semester 1, Academic Year 2019 By specifying the selection of 28 teaching professional students who issued a teaching professional experience

The results were that; a problem-based learning management model to develop the creative thinking skills of teacher professional students in social studies are: 1) Clarifying unfamiliar terms. Group of learners to understand vocabulary. 2) Problem definition the students group identifies problems or important information together. 3) Brainstorm A group of students brainstorm and analyze problems. And find reasons to explain This is to lead to the making of reasonable hypotheses to solve the problem. 4) Analyzing the problem the group explains and makes assumptions that are linked to the problem as they brainstormed. Then take the analysis results to prioritize 5. Formulating learning issues Learners set learning objectives. To find information to explain the set analysis results. 6) Self-study. Learners gather information from media and learning sources. To develop self-learning skills. 7) Reporting from the new information report. And summarized into principles and guidelines for further use of opportunities

Keyword: Learning management, Problem-based, Creative thinking skills, Buddhist learning management

บทนำ

ผู้เรียนในยุคโลกปัจจุบันยังจำเป็นจะต้องมีทักษะการคิดและแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ซึ่งเป็นทักษะการคิดที่สำคัญสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การสื่อสารนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงขององค์กรต่าง ๆ ในสังคม ทำให้เกิดการแข่งขันกันสูง ทุกองค์กรจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม และทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ จะช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดได้หลากหลายและแปลกใหม่จากเดิม โดยสามารถนำไปประยุกต์ทฤษฎี หรือหลักการได้อย่างรอบคอบและมีความถูกต้อง จนนำไปสู่

การคิดค้นและสร้างสิ่งประดิษฐ์ที่แปลกใหม่ หรือรูปแบบความคิดใหม่ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ เป็นทักษะที่พัฒนาได้ เนื่องจากความความคิดสร้างสรรค์สามารถเรียนรู้ได้ไม่เกี่ยวข้องกับพรสวรรค์ส่วนตัว ไม่ได้เกิดจากแรงบันดาลใจเพียงอย่างเดียว ดังนั้น การพัฒนาสมองของผู้เรียนให้ใช้ได้อย่างเต็มศักยภาพ ผ่านการจัดการเรียนการสอนนั้น ผู้สอนจะต้องจัดอย่างสมดุล ให้มีการพัฒนาสมองทั้งสองซีกไปด้วยกัน ในเวลาเดียวกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสมดุลในการคิด และคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพไม่เอนเอียงไปในหลักการเหตุผล มากเสียจนติดอยู่ในกรอบของความคิดแบบเดิม และไม่ใช้การคิดด้วยการใช้จินตนาการเพื่อฝันมากเกินไป จนไม่มีความสัมพันธ์กัน ระหว่างความฝันกับความ

สมเหตุสมผล ซึ่งจะทำให้ไม่สามารถนำมาปฏิบัติให้เป็นจริงได้ ฉะนั้น การพัฒนาและส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ จะทำให้นักเรียนมีเครื่องมือในการที่จะนำความรู้ ข้อมูล และสิ่งต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้มาสร้างสิ่งใหม่ที่เหมาะสมกับความต้องการและปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้เป็นอย่างดี

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning: PBL) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากแนวคิดตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์นิยม (Constructivism) ให้ผู้เรียนรู้ที่เกิดขึ้นในโลกแห่งความเป็นจริง เป็นบริบทของการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์ และคิดแก้ปัญหา รวมทั้งได้ความรู้ตามศาสตร์ในสาขาวิชาที่ตนศึกษา ด้วยการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานจึงเป็นผลมาจากกระบวนการทำงานที่ต้องอาศัยความเข้าใจ และการแก้ปัญหาคือพื้นฐาน

ความหมายการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นยุทธวิธีการเรียนวิธีหนึ่งที่มีนักการศึกษาและนักวิชาการได้ให้ความหมายการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานไว้ ดังนี้

ทิสนา แชมมณี (2557) กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานว่าเป็นการจัดสภาพการณ์ของการเรียนการสอนที่ใช้ปัญหาเป็นเครื่องมือในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย โดยผู้สอนอาจนำผู้เรียนไปเผชิญสถานการณ์ปัญหาจริง หรือผู้สอนอาจจัดสภาพ การณ์ให้ผู้เรียนเผชิญปัญหา และฝึกกระบวนการวิเคราะห์ปัญหา และแก้ปัญหาพร้อมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้

ผู้เรียนเกิดความเข้าใจปัญหานั้นอย่างชัดเจน ได้เห็นทางเลือก และวิธีการที่หลากหลายในปัญหานั้น รวมทั้งให้ผู้เรียนเกิดความใฝ่รู้ เกิดทักษะกระบวนการคิด และกระบวนการแก้ปัญหา

วัชรา เล่าเรียนดี (2556) กล่าวถึงความหมายของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นยุทธวิธีการจัดการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแบบหนึ่งซึ่งช่วยส่งเสริมและพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา การเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อกระตุ้น จูงใจ ใฝ่หาความสนใจเพื่อเรียนรู้และสร้างความรู้ด้วยตนเอง

วัฒนา รัตนพรหม (2548) ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานว่าเป็นการเรียนรู้ซึ่งเป็นผลมาจากกระบวนการทำความเข้าใจและการแก้ปัญหา ซึ่งใช้ปัญหาหรือสถานการณ์ที่เป็นอยู่ตามสภาพจริงมาเป็นสิ่งกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เลือกรื้อหาที่ที่ต้องการจะเรียนรู้ และแสวงหาความรู้นั้นเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา ผู้เรียนจะได้ฝึกการคิด แก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ตลอดจนการทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อพัฒนาความสามารถในการทำงานร่วมกันเป็นทีม โดยผู้สอนเป็นเพียงผู้สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้

Gallagher (1997) กล่าวถึงความหมายของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานคือ การเรียนที่นักเรียนต้องเรียนรู้จากการเรียน นักเรียนจะได้ทำงานเป็นกลุ่มเพื่อค้นคว้าวิธีแก้ปัญหาโดยการบูรณาการความรู้ที่ต้องการให้นักเรียนได้รู้และการแก้ปัญหาเข้าด้วยกัน

Cunningham and Paula (2003) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning; PBL) เป็นการ

จัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นแบบฝึกหัดที่มีกระบวนการแสวงหาคำตอบที่ลึกซึ้ง ตามแนวปรัชญาคอนสตรัคติวิสต์ โดยเริ่มต้นจากการแก้ปัญหาที่นักเรียนมักจะพบในชีวิตจริงปัญหาจะถูกเลือกมา มาใช้อธิบายความคิดรวบยอดหลัก นักเรียนจะเรียนรู้จากบริบทโดยรอบของปัญหานั้นๆ

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้อันที่นักเรียนมีบทบาทสำคัญในการกำหนดปัญหาที่เป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาโดยจะแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อยเพื่อช่วยกันศึกษา อภิปรายปัญหาแล้วนำเสนอแลกเปลี่ยนความรู้ โดยนำเอาข้อมูลและประสบการณ์ที่ผู้เรียนมีอยู่มาวิเคราะห์หรือสร้างสรรค์ เพื่อที่จะให้ผู้เรียนได้จดจำความรู้ใหม่ไว้ได้นาน และรู้จักนำไปประยุกต์ ใช้กับสถานการณ์ต่างๆ จนสามารถแก้ปัญหาที่พบได้ในที่สุด

การจัดการเรียนการสอนรูปแบบการใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning: PBL) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ รู้จักใช้เหตุผลและวิจรณ์ญาณในการตัดสินใจ สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษาจึงได้ศึกษาติดตามผลการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) ของมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ซึ่งได้ทดลองพัฒนากับครูในโรงเรียนที่จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 2 โรงเรียน พบว่าการจัดการเรียน การสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) เป็นรูปแบบการสอนแนวทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การปฏิรูปการศึกษาอย่างแท้จริง

ที่จะส่งผลทำให้การเรียนการสอนของครูเปลี่ยนไปเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยครูและนักเรียนมีความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้แบบ PBL ที่ทำให้นักเรียนได้ร่วมกันคิดร่วมกันทำงานเป็นทีม กล้าพูด กล้าแสดงออกมากขึ้น นักเรียนมีความสามารถคิดเป็นระบบมากขึ้น รู้จักคิดอย่างมีเหตุผลในการตัดสินใจแก้ปัญหาตามสถานการณ์ที่ครูและนักเรียนร่วมกันกำหนด หรือปัญหาในชีวิตประจำวัน จากการศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศยังพบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานนั้นสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการให้เหตุผล ความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์ การพัฒนาตนเองของผู้เรียน กระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม สร้างแรงกระตุ้นให้กับผู้เรียน ทำให้กลุ่มผู้เรียนสามารถควบคุมแนวทางเพื่อที่จะค้นหาคำตอบด้วยตัวเองได้ ซึ่งการที่ผู้เรียนต้องหาความรู้อย่างต่อเนื่อง จะทำให้การเรียนรู้อันเป็นกระบวนการตลอดชีวิต (lifelong process) เพราะความรู้อะไรที่ผู้เรียนมีอยู่จะถูกนำมาเชื่อมโยงให้เข้ากับความรู้ใหม่ตลอดเวลาจึงทำให้ผู้เรียนเป็นคนไม่ล้าหลัง ทันเหตุการณ์ ทันโลก สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมโลกในอนาคตได้ (เสริมศรี ไชยศร, 2539)

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการจัดการเรียนรู้อันโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ ในประเด็นที่ว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้อันโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาวิชาชีพครูสาขาวิชาสังคมศึกษาเป็นอย่างไร เพื่อสร้างครูคุณภาพสู่ศตวรรษที่ 21 ช่วย

ยกระดับคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ และนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ของเด็กไทยให้ได้มาตรฐานสากลต่อไป

วัตถุประสงค์

ศึกษารูปแบบการจัดการการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาวิชาชีพรูสาขาวิชาสังคมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ในการศึกษาครั้งนี้ วิธีวิทยา/การศึกษาใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical descriptive method) เป็นการวิจัยเชิงพหุกรณีศึกษา (Multicast Study) โดยใช้วิธีการวิจัยภาคสนาม การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่าง

นักศึกษาคณะครุ สาขาวิชาสังคมศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษาที่ 2562 โดยเจาะจงเลือกนักศึกษาวิชาชีพรูที่ ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู จำนวน 28 คน

2. เครื่องมือในการศึกษา

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลหลายวิธีร่วมกัน ทั้งนี้คำนึงถึงวิธีที่จะเข้าถึงข้อมูลให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด วิธีการที่ใช้ได้แก่

2.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยการสัมภาษณ์มีการกำหนดโครงสร้างของข้อความต่างๆ ที่

ต้องการเก็บข้อมูลไว้ล่วงหน้าแล้ว และจัดพิมพ์ไว้เป็นแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้ผู้สัมภาษณ์ใช้ประกอบการซักถามผู้ถูกสัมภาษณ์ทุกๆ คนด้วยข้อความชุดเดียวกันตามที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์ ทั้งนี้ผู้สัมภาษณ์จะเป็นผู้ทำหน้าที่จดบันทึกคำตอบทั้งหมดของผู้ถูกสัมภาษณ์ลงในแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

2.2 แบบสัมภาษณ์การสนทนากลุ่ม (Group Interview) เป็นการสัมภาษณ์นักศึกษาวิชาชีพรูสาขาวิชาสังคมศึกษาจำนวน 28 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มให้นักศึกษาวิชาชีพรูสาขาวิชาสังคมศึกษาทุกคนตอบคำถามเดียวกันหมด ทั้งนี้การสัมภาษณ์กลุ่ม

3. การเก็บข้อมูล ได้แก่ การเตรียมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) แนวคำถามเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก/เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยอาศัยแนวคำถามที่กำหนดประเด็นไว้ล่วงหน้าและพัฒนาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ใช้วิธีบันทึกเทปเพื่อความสะดวกในการสัมภาษณ์และการให้ข้อมูลอย่างครบถ้วน นอกจากนี้ยังใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษาคณะครุขณะปฏิบัติการเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้เวลาในการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายและทำการเก็บข้อมูลเป็น 2 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ดำเนินการทำกิจกรรม Work Shop โดยมี 1 กิจกรรม ตามแผนงานกิจกรรมการจัดการการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 28 คน ภายใต้งิจกรรม

ที่มีชื่อว่า Teaching the “Other” กิจกรรมการบรรยายและการแลกเปลี่ยนสะท้อนคิด และกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ การออกแบบ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีหัวใจ ภายใต้กิจกรรมการจัดการการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์

ระยะที่ 2 กิจกรรมผลลัพธ์จากการพัฒนารูปแบบการจัดการการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ ภายใต้กิจกรรม Focus Group การจัดการการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ทำให้การศึกษานี้เข้าใจต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริงและสามารถนำมาเป็นข้อสรุปเชิงทฤษฎีในเรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ซึ่งจะนำเสนอเป็นรูปแบบ/แนวคิดและทิศทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ และเป็นการสร้างองค์ความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ โดยผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ในบริบทนักศึกษาครูในการใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ให้กับนักเรียน ทั้งนี้ ข้อมูลที่ได้มามีจำนวนมากจึงต้องพยายามจัดรวบรวมและจำแนกข้อมูลเป็นหมวดหมู่ เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลระดับต่างๆ ของแต่ละประเด็นการศึกษาที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกันระดับปัจเจกบุคคล ระดับโรงเรียนของการจัด

การศึกษา ทำการวิพากษ์วิจารณ์/ตรวจสอบหรือโต้แย้งจากมุมมองที่หลากหลาย เพื่อช่วยให้เกิดประเด็นที่แตกต่างกันไปหลากหลายแง่มุมมากขึ้น และทำความเข้าใจกับมุมมองที่แตกต่างกันที่มีต่อประเด็นศึกษา โดยผ่านการตีความของส่วนต่างๆ ที่เชื่อมโยงกันภายในบริบทเดียวกันนำไปสร้างเป็นข้อเสนอและข้อสรุปเชิงทฤษฎี

สรุปผลการวิจัย

รูปแบบการสอน วิธีการจัดการเรียนรู้ที่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นการใช้ปัญหาเป็นฐานในการจัดการศึกษา มีการทำกิจกรรม “Work Shop” เพื่อศึกษาพื้นฐานความรู้ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ว่ามีสภาพทางสังคมหรือบริบททางสังคมของการจัดการเรียนการสอนอย่างไร และมีวิธีการหรือแนวทางในการจัดการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานอย่างไร ทั้งนี้ นักศึกษาที่ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้เข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) จำนวน 1 กิจกรรม โดยจัดกิจกรรมการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ “ปัญหาสังคมไทย” ภายใต้กิจกรรม Focus Group โดยกระบวนการของการปฏิบัติการกิจกรรมได้เน้นให้นักศึกษาที่ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ ข้อค้นพบที่ได้จากการทำกิจกรรม “การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ “ปัญหาสังคมไทย” โดยเครื่องมือที่ใช้ร่วมกับการจัดกิจกรรมคือ แบบสัมภาษณ์การสนทนากลุ่ม

(Group Interview) เป็นการสัมภาษณ์ศึกษารูปแบบการจัดการการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาวิชาชีพครูสาขาวิชาสังคมศึกษาพร้อมกันในเวลาเดียวกัน จำนวน 28 คน นักศึกษาวิชาชีพครูสาขาวิชาสังคมศึกษาทุกคนตอบคำถามเดียวกันหมด ทั้งนี้ การสัมภาษณ์กลุ่มต้องการข้อเท็จจริงหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องรูปแบบการจัดการการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาวิชาชีพครูสาขาวิชาสังคมศึกษา จากผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งกลุ่ม ซึ่งข้อค้นพบสามารถอภิปรายได้ดังนี้

ผู้วิจัยได้ศึกษาผลงานวิจัยด้านพัฒนาการเรียนสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานหรือที่เรียกว่า “PBL” ทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษาทั้งในประเทศ

และต่างประเทศ ที่อาศัยลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน มาเป็นกรอบในการออกแบบขั้นตอนการจัดกิจกรรม Work Shop พบว่ามีการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันตามขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนรู้ เริ่มจากรูปแบบพื้นฐานที่มี 7 ขั้นตอนหลัก แล้วมีการปรับขยายหรือเพิ่มขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้จนมีถึง 11 ขั้นตอน ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยเลือกใช้ 1 รูปแบบคือ แบบ 7 ขั้นตอน ซึ่งมีลักษณะสำคัญของกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบ 7 ขั้นตอน ดังนี้คือ

ตารางที่ 1 ตัวอย่างลักษณะสำคัญของกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบ 7 ขั้นตอน ซึ่งนำมาเป็นรูปแบบการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง “ปัญหาสังคมไทย” สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

ขั้นตอน	ลักษณะสำคัญ
1. Clarifying unfamiliar terms	กลุ่มผู้เรียนทำความเข้าใจคำศัพท์ ข้อความที่ปรากฏอยู่ในปัญหาให้ชัดเจน โดยอาศัยความรู้พื้นฐานของสมาชิกในกลุ่มหรือการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารตำราหรือสื่ออื่นๆ
2. Problem definition	กลุ่มผู้เรียนระบุปัญหาหรือข้อมูลสำคัญร่วมกัน โดยทุกคนในกลุ่มเข้าใจปัญหา เหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์ใดที่กล่าวถึงในปัญหานั้น
3. Brainstorm	กลุ่มผู้เรียนระดมสมองวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ และหาเหตุผลมาอธิบาย โดยอาศัยความรู้เดิมของสมาชิกกลุ่ม เป็นการช่วยกันคิดอย่างมีเหตุมีผล สรุปรวบรวมความรู้และแนวคิดของกลุ่มเกี่ยวกับกลไกการเกิดปัญหา เพื่อนำไปสู่การสร้างสมมติฐานที่สมเหตุสมผลเพื่อใช้แก้ปัญหานั้น
4. Analyzing the problem	กลุ่มผู้เรียนอธิบายและตั้งสมมติฐานที่เชื่อมโยงกันกับปัญหาตามที่ได้ระดมสมองกัน แล้วนำผลการวิเคราะห์มาจัดลำดับความสำคัญ โดยใช้พื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล
5. Formulating learning issues	กลุ่มผู้เรียนกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เพื่อค้นหาข้อมูลที่จะอธิบายผลการวิเคราะห์ที่ตั้งไว้ ผู้เรียนสามารถบอกได้ว่าความรู้ส่วน

ขั้นตอน	ลักษณะสำคัญ
	ไตร่ตรองแล้ว ส่วนใดต้องกลับไปทบทวน ส่วนใดยังไม่รู้หรือจำเป็นต้องไปค้นคว้าเพิ่มเติม
6. Self-study	ผู้เรียนค้นคว้ารวบรวมสารสนเทศจากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed learning)
7. Reporting	จากรายงานข้อมูลสารสนเทศใหม่ที่ได้เข้ามา กลุ่มผู้เรียนนำมาอภิปราย วิเคราะห์ สังเคราะห์ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ แล้วนำมาสรุปเป็นหลักการและแนวทางเพื่อนำไปใช้โอกาสต่อไป

จากลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน ที่นำมาเป็นกรอบในการออกแบบขั้นตอนการจัดกิจกรรม Work Shop ลักษณะสำคัญของกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบ 7 ขั้นตอนจึงนำมาเป็นรูปแบบการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง “ปัญหาสังคมไทย” โดยการนำรูปแบบ 7 ขั้นตอนนี้นักศึกษาครูร่วมกันสะท้อนคิดและได้

ข้อเสนอแนะร่วมกันว่า อาจจะต้องทำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอนตามลำดับขั้นที่ไม่ซับซ้อนก็ได้ ดังเช่น

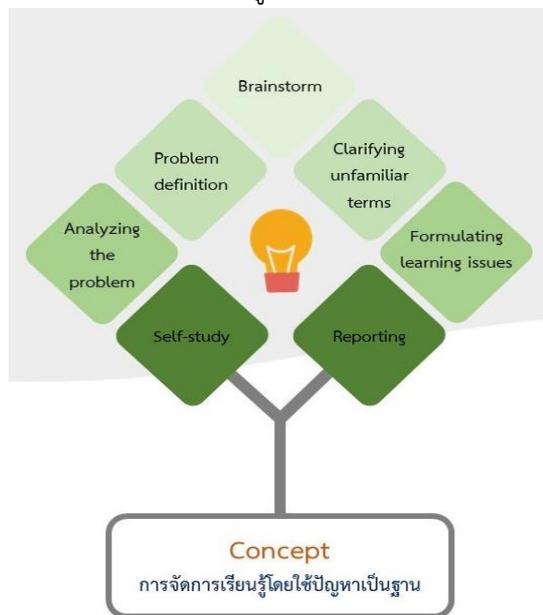
ตารางที่ 2 ตัวอย่างจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอนตามลำดับขั้นรูปแบบ 7 ขั้นตอนที่ไม่ซับซ้อน ที่นำมาเป็นรูปแบบการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง “ปัญหาสังคมไทย” สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

ขั้นตอน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้
1. Clarifying unfamiliar terms	เมื่อผู้เรียนได้รับโจทย์ปัญหา ผู้เรียนจะทำความเข้าใจหรือทำความเข้าใจกระจ่างในคำศัพท์ที่อยู่ในโจทย์ปัญหานั้น เพื่อให้เข้าใจตรงกัน
2. Problem definition	การจับประเด็นข้อมูลที่สำคัญหรือระบุปัญหาในโจทย์
3. Brainstorm	ระดมสมองเพื่อวิเคราะห์ปัญหา อภิปรายหาคำอธิบาย แต่ละประเด็นปัญหาว่าเป็นอย่างไร เกิดขึ้นได้อย่างไร ความเป็นมาอย่างไร โดยอาศัยพื้นความรู้เดิมเท่าที่ผู้เรียนมีอยู่
4. Analyzing the problem	ตั้งสมมติฐานเพื่อหาคำตอบของปัญหาประเด็นต่างๆ พร้อมจัดลำดับความสำคัญของสมมติฐานที่เป็นไปได้อย่างมีเหตุผล
5. Formulating learning issues	จากสมมติฐานที่ตั้งขึ้น ผู้เรียนจะประเมินว่าเรามีความรู้เรื่องอะไรบ้าง มีเรื่องอะไรที่ยังไม่รู้หรือยังขาดความรู้อะไร และความรู้อะไรจำเป็นที่จะต้องใช้เพื่อพิสูจน์สมมติฐาน ซึ่งเชื่อมโยงกับโจทย์ปัญหาที่ได้ขั้นตอนนี้กลุ่มจะกำหนดประเด็นการเรียนรู้ (Learning issue) หรือวัตถุประสงค์การเรียนรู้ (Learning objective) เพื่อจะไปค้นคว้าหาข้อมูลต่อไป

ขั้นตอน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้
6. Self-study	ผู้เรียนแต่ละคนค้นคว้าหาข้อมูลและศึกษาเพิ่มเติมจากทรัพยากรการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น หนังสือ ตำรา วารสาร สื่อการเรียนสอนต่างๆ การศึกษาในห้องปฏิบัติการ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน อินเทอร์เน็ต หรือปรึกษาอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญในเนื้อหาสาขาเฉพาะ เป็นต้น พร้อมทั้งประเมินความถูกต้อง
7. Reporting	นำข้อมูลหรือความรู้ที่ได้มาสังเคราะห์อธิบาย พิสูจน์สมมติฐานและประยุกต์ให้เหมาะสมกับโจทย์ปัญหา พร้อมสรุปเป็นแนวคิดหรือหลักการทั่วไป

จะเห็นได้ว่าจากลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน ที่นำมาเป็นกรอบในการออกแบบขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบ 7 ขั้นตอนที่น่านำมาเป็นรูปแบบการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง “ปัญหาสังคมไทย” ตามที่นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ร่วมกันสะท้อนคิดและได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ข้างต้น ข้อสังเกตที่พบจะเห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 1-5 จะเป็นขั้นตอนที่ใช้กระบวนการกลุ่มในชั้นเรียน ส่วนขั้นตอนที่ 6 จะเป็นกิจกรรมของผู้เรียนรายบุคคลนอกห้องเรียน และขั้นตอนที่ 7 จะเป็นกิจกรรมที่กลับมาในกระบวนการกลุ่มในชั้นเรียนอีกครั้ง ทั้งนี้การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ปัญหาสังคมไทย จึงได้รูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

ภาพ 2 กิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอนตามลำดับขั้นรูปแบบ 7 ขั้นตอน

ตารางที่ 3 ตัวอย่างรายละเอียดรูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง “ปัญหาสังคมไทย” ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

แผนการจัดการเรียนรู้	สาเหตุ	แนวทางการแก้ไขปัญหา
1. ปัญหาความยากจน	<ol style="list-style-type: none"> 1. การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร 2. การขาดการศึกษา ทำให้มีรายได้ต่ำ 3. ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม 4. ลักษณะอาชีพมีรายได้ไม่แน่นอน สม่ำเสมอ เช่นกรรมกร รับจ้าง 5. มีบุตรมากเกินไป รายได้ไม่พอกับรายจ่าย 6. มีลักษณะนิสัยเฉื่อยชาและเกียจคร้าน ไม่ชอบทำงาน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. พัฒนาเศรษฐกิจ เช่น กระจายรายได้ การสร้างงานในชนบท ขยายการคมนาคมขนส่ง เป็นต้น 2. พัฒนาสังคม เช่น ขยายการศึกษาเพิ่มมากขึ้น บริการฝึกอาชีพให้กับประชาชน 3. พัฒนาคุณภาพของประชากร
2. ปัญหาอาชญากรรม	<ol style="list-style-type: none"> 1. การขาดความอบอุ่นทางจิตใจ 2. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมมากขึ้น 3. สิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม 4. มีค่านิยมในทางที่ผิด 	<ol style="list-style-type: none"> 1. รัฐและหน่วยงานรับผิดชอบควรช่วยกันแก้ไขปัญหา 2. ปลุกฝังและพัฒนาจิตใจของสมาชิกในสังคมให้มีคุณธรรม 3. อบรมสั่งสอนและให้ความรักความอบอุ่น และรวมถึงให้ความร่วมมือกับหน่วยงานและเจ้าหน้าที่
3. ปัญหายาเสพติด	<ol style="list-style-type: none"> 1. ถูกชักชวนให้ทดลอง 2. ประกอบอาชีพบางอย่างที่ต้องการเพิ่มงานมากขึ้น 3. ความอยากรู้และอยากทดลอง 4. สภาวะแวดล้อมไม่ดี 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้ความรู้เรื่องโทษของยาเสพติด 2. ป้องกันและปราบปรามผู้ซื้อและผู้ขายอย่างเด็ดขาด 3. การร่วมมือสอดส่องดูแลความประพฤติของเด็กอย่างใกล้ชิด 4. จัดให้มีการบำบัดและรักษาผู้ติดยาเสพติด
4. ปัญหาโรคเอดส์	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปัญหาเสพติด 2. ขาดความรู้ในการป้องกันโรค 3. เกิดจากความยากจนและไม่เพียงพอ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการโรคเอดส์ให้กับประชาชน 2. ไม่เสพยาเสพติด โดยเฉพาะการใช้เข็มฉีดยาร่วมกัน

แผนการจัดการเรียนรู้	สาเหตุ	แนวทางการแก้ไขปัญหา
		3. ระมัดระวังการติดเชื้อโดยทางสายเลือด
5. ปัญหาสิ่งแวดล้อม	1. การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรอย่างรวดเร็ว 2. เกิดจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 3. การขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรม 4. ขาดความรับผิดชอบต่อธรรมชาติและระเบียบวินัยของสมาชิกในสังคม	1. ให้การศึกษาและคำแนะนำต่างๆ แก่สมาชิกในสังคม 2. วางนโยบายการป้องกันการทำลายสิ่งแวดล้อม 3. ลงโทษผู้ฝ่าฝืนและกระทำผิดอย่างจริงจัง

จากรายละเอียดรูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง “ปัญหาสังคมไทย” ที่นำมาเป็นกรอบในการออกแบบขั้นตอนการจัดกิจกรรม Work Shop ผนวกกับลักษณะสำคัญของกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบ 7 ขั้นตอน จึงนำมาเป็นรูปแบบการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง “ปัญหาสังคมไทย” ทั้งนี้การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ปัญหาสังคมไทย ผู้วิจัยร่วมกับนักศึกษาครูจึงได้รูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวตามรายละเอียดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอนตามลำดับขั้นที่ไม่ซับซ้อน จำนวน 5 แผนการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้คาบเรียนละ 1 ชั่วโมง เป็นเวลา 5 คาบเรียน โดยแผนการจัดการเรียนรู้ทั้งหมดได้นำเสนอและแสดงตัวอย่างในส่วนของภาคผนวก

ซึ่งผลการใช้แผนการจัดการเรียนการสอนจากการสังเกตและการสะท้อนโดยนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูทำให้ทราบถึงประเด็นที่น่าสนใจที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนดังนี้

1. นักเรียนมีการคิดและหาข้อมูลเพื่อใช้แลกเปลี่ยนกับครูผู้สอนมากขึ้น
2. นักเรียนมีการถกเถียงระหว่างเพื่อนร่วมชั้นเรียนเพื่อแสดงความคิดเห็น
3. นักเรียนมีการยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน
4. นักเรียนมีความคิดที่แปลกใหม่ เหนือความคาดหมายสำหรับครูผู้สอน
5. นักเรียนมีการถามกลับครูผู้สอนถึงความเห็นที่แตกต่างไปจากผู้เรียน

อภิปรายผลการวิจัย

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานนั้น มุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ทั้งยังให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและยังส่งเสริมให้ผู้เรียนสนใจข่าวสารสถานการณ์ปัญหาสังคมไทยที่เกิดขึ้นทุกวัน เป็นสถานการณ์ และปัญหาที่นักเรียนต้องเผชิญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้นักเรียนเป็นผู้ที่เข้าใจปัญหาในเชิงลึกมีหลักการและเหตุผลในการแก้ไขปัญหาได้อย่าง

ถูกวิธี ซึ่งทศนา แคมมณี (2557) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นการจัดสภาพการณ์ของการเรียนการสอนที่ใช้ปัญหาเป็นเครื่องมือ ในการช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย โดยครูอาจนำนักเรียนไปเผชิญสถานการณ์ปัญหาจริง หรือครูอาจจัดสภาพการณ์ให้นักเรียนเผชิญปัญหาหรือฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์ปัญหาและแก้ปัญหา ร่วมกันเป็นกลุ่มซึ่งจะช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในปัญหานั้นอย่างชัดเจนได้เห็นทางเลือก และวิธีการที่หลากหลายในการแก้ปัญหา รวมทั้งช่วยให้นักเรียนเกิดความใฝ่รู้เกิดทักษะกระบวนการคิดและกระบวนการแก้ปัญหาต่าง สอดคล้องกับ เสริมศรี ไชยสร (2539) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานไว้ว่า เป็นการนำเอาข้อดี หลักการและเทคนิคของวิธีการสอนต่าง ๆ มาปรับใช้กับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานได้เป็นอย่างดี เช่น การนำเอากรณีศึกษาประกอบการสอน การแสดงบทบาทสมมติหรือสถานการณ์จำลอง เป็นต้น มาปรับใช้กับการสอนอย่างหนึ่งในกระบวนการเรียนรู้ หรือการให้นักเรียนนำเสนอผลงานได้หลากหลาย ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมิใช่วิธีการสอนในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งเท่านั้น หากแต่เป็นการปรับและนำข้อดีของวิธีการสอนหลาย ๆ วิธีมาใช้อย่างเหมาะสมโดยไม่ขัดกับหลักการและวิธีการของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ

โดยภาพรวมแล้วการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน หรือ “PBL” (Problem based Learning) เป็นรูปแบบการสอนที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของ

ผู้เรียนที่ตีมากที่สุดวิธีหนึ่ง เพราะสอดคล้องกับแนวการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับปรับปรุง 2545) กล่าวคือ ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิด วิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา และคิดอย่างสร้างสรรค์ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนและได้ลงมือปฏิบัติมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีโอกาสออกไปแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งทรัพยากรเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ในส่วนของผู้สอนก็จะลดบทบาทของการเป็นผู้ควบคุมในชั้นเรียนลง แต่ในทางกลับกันผู้เรียนจะมีอำนาจในการจัดการควบคุมตนเอง ส่วนจะหาความรู้ใหม่ได้มากหรือน้อยเพียงใดก็แล้วแต่ความประสงค์ของผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนเป็นฝ่ายรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง การที่ผู้เรียนต้องหาความรู้อย่างต่อเนื่อง ทำให้การเรียนรู้เป็นกระบวนการตลอดชีวิต (Lifelong Process) เพราะความรู้อายุของผู้เรียนมีอยู่แล้วจะถูกนำมาเชื่อมโยงให้เข้ากับความรู้ใหม่ตลอดเวลา จึงทำให้ผู้เรียนเป็นคน ไม่ล้าหลัง ทันเหตุการณ์ ทันโลก และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมโลกในอนาคตได้อย่างดีที่สุด และการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานนั้นเหมาะสมกับรายวิชาที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ และทักษะการคิดขั้นสูงให้กับผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิได้เช่นกัน ที่สำคัญผู้เรียนควรมีพื้นฐานความรู้ หรือประสบการณ์มาบ้างจะช่วยให้การเรียนการสอน โดยใช้ปัญหาเป็นฐานราบรื่นมากยิ่งขึ้น

ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย ผู้วิจัยพบว่าในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิง

สร้างสรรค์ ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย บทบาทของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูคำนึงถึงการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นอย่างมาก โดยที่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจะทำหน้าที่สนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน คอยให้คำปรึกษา กระตุ้นให้ผู้เรียนเอาความรู้เดิมที่มีอยู่มาใช้และเกิดการเรียนรู้โดยการตั้งคำถาม ส่งเสริมให้ผู้เรียนประเมินการเรียนรู้ของตนเอง รวมทั้งเป็นผู้ประเมินทักษะของผู้เรียนและกลุ่ม พร้อมทั้งให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการพัฒนาตนเอง โดยนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูตระหนักถึงสำคัญของรูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลและเป็นระบบให้นักเรียน โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ คิดวิจารณ์ญาณ การสืบค้นและรวบรวมข้อมูล กระบวนการกลุ่ม การบันทึกและการอภิปราย เป็นต้น

สรุป

รูปแบบการจัดการการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการเรียนรู้ทางพุทธศาสตร์ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาวิชาชีพรูสาขาวิชาสังคมศึกษา คือ

- 1) Clarifying unfamiliar terms กลุ่มผู้เรียนทำความเข้าใจคำศัพท์ ข้อความที่ปรากฏอยู่ในปัญหาให้ชัดเจน
- 2) Problem definition กลุ่มผู้เรียนระบุปัญหาหรือข้อมูลสำคัญร่วมกัน
- 3) Brainstorm กลุ่มผู้เรียนระดม

สมองวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ และหาเหตุผลมาอธิบาย เพื่อนำไปสู่การสร้างสมมติฐานที่สมเหตุสมผลเพื่อใช้แก้ปัญหา นั้น 4) Analyzing the problem กลุ่มผู้เรียนอธิบายและตั้งสมมติฐานที่เชื่อมโยงกันกับปัญหาตามที่ได้ระดมสมองกัน แล้วนำผลการวิเคราะห์ มาจัดลำดับความสำคัญ 5) Formulating learning issues กลุ่มผู้เรียนกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เพื่อค้นหาข้อมูลที่จะอธิบายผลการวิเคราะห์ที่ตั้งไว้ 6) Self-study ผู้เรียนค้นคว้ารวบรวมสารสนเทศจากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง 7) Reporting จากรายงานข้อมูลสารสนเทศใหม่ที่ได้ แล้วนำมาสรุปเป็นหลักการและแนวทางเพื่อนำไปใช้โอกาสต่อไป

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

ได้รูปแบบการจัดการการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการเรียนรู้ทางพุทธศาสตร์ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาวิชาชีพรูสาขาวิชาสังคมศึกษา คือ กลุ่มผู้เรียนทำความเข้าใจคำศัพท์ ระบุปัญหาหรือข้อมูลสำคัญร่วมกัน ระดมสมองวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ และหาเหตุผลมาอธิบาย เพื่อนำไปสู่การสร้างสมมติฐานที่ อธิบายและตั้งสมมติฐานที่เชื่อมโยงกันกับปัญหาตามที่ได้ระดมสมองกัน แล้วนำผลการวิเคราะห์มาจัดลำดับความสำคัญ กลุ่มผู้เรียนกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เพื่อค้นหาข้อมูลที่จะอธิบายผลการวิเคราะห์ที่ตั้งไว้ ผู้เรียนค้นคว้ารวบรวมสารสนเทศจากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย
ควรวิจัยเรื่องศึกษารูปแบบการจัดการ
การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อพัฒนา

ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษา
วิชาชีพครูสาขาวิชาสังคมศึกษา

แหล่งอ้างอิง

- ทีศนา แคมมณี. (2557). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มี
ประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสริมศรี ไชยศร. (2539). พื้นฐานการสอน. เชียงใหม่: ลานนาการพิมพ์.
- วัฒนา รัตนพรหม. (2548). การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*,
20(1), 33-40.
- วีชรา เล่าเรียนดี. (2556). รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด (พิมพ์
ครั้งที่ 10). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- Cunningham, W. G., & Paula A. (2003). *Cordeiro Educational Leadership a Problem
Based Approach* (2nd ed.). New York: Pearson Education.
- Gallagher, S.A. (1997). Problem-Based Learning: Where Did it Come from, What Does
it Do, and Where is it Going?. *Journal for the Education of the Gifted*, 20(4),
84-87.